

Zsidók mint városalapítók: Várad-Váralja

BODO EDITH

edithemese@yahoo.com

Napjainkban, Váralja Nagyváradnak egy városrésze, de keletkezésekor különálló város volt, Várad-Olaszi, Várad-Velence és Várad-Újváros mellett. Mind a négy városnak külön közigazgatási hatósága és külön földesura volt. Olaszi és Velence földesura a Nagyvárad-i Római Katolikus püspökség volt, Újvárosé a káptalan, miközben a vár és környéke a magyar királyi kamarai kincstárhoz tartozott. Mivel Újvárosban és Olasziban a kiváltsággal nem bíró zsidóknak nem volt szabad megtelepedniük, ezért inkább Velencére, majd a Vár környékére húzódtak, mivelhogy a várparancsnokok engedélyezték a letelepedésüket. Sőt, támogatták őket, és még azt is megengedték, hogy saját bírót válasszanak. Miután 1780-ban megszüntették a vár katonai jellegét, 1783-ban elrendelték az ott lévő terület házhelyekre való felosztását.

Előadásunkban arra keresünk választ, hogy hogyan került a földrészek nagy része zsidó kézbe, hogyan lettek 1792-ben Váralja alapítói, kik voltak az alapítók, épületeik, viszonyuk a keresztény lakossággal, felhasználva dokumentumokat, településtérképeket, épületterveket a MNL OL-ból és Román Nemzeti Levéltár Bihar Megyei Levéltárából.